

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย และเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์เรื่อง "ลักษณะคำประพันธ์ร้อยกรองของไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2475-2501" เป็นงานสำรวจบทร้อยกรองของไทยที่มีลักษณะเป็น "พาหะของความคิดนึก" ตั้งแต่ระยะก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนถึงการปฏิวัติ พ.ศ. 2501 บทร้อยกรองดังกล่าวนี้ทั้งเป็นบทร้อยกรองก้าวหน้า (progressive) และบทร้อยกรองพาฝัน (romantic) ซึ่งล้วนมีความสัมพันธ์กับสภาพสังคมและการปกครองของไทยอย่างแน่นแฟ้น ทั้งนี้เพราะคำประพันธ์ร้อยกรองเป็นผลผลิตของสังคม จึงหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะสะท้อนหรือสัมพันธ์กับสังคมด้านใดด้านหนึ่ง เช่น เสนอภาพของสังคม นโยบายการปกครองสมัยนั้น ๆ หรือแม้แต่ทัศนคติของผู้ประพันธ์บทร้อยกรองซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

ระยะใดที่มีความขัดแย้งทางความคิดเกิดขึ้นในสังคม ระยะนั้นจะมีคำประพันธ์ร้อยกรอง "พาหะของความคิดนึก" เกิดขึ้นมาก ทั้งนี้เพราะประชาชนในสังคมนั้นตื่นตัวที่จะรับฟังข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่เกิดจากความขัดแย้งนั้น คำประพันธ์ร้อยกรองจึงกลายเป็นรูปแบบหนึ่งที่ใช้สื่อความคิดเห็น แต่ถาด้านใดด้านหนึ่งของความขัดแย้งในสังคมทวีความรุนแรงขึ้นจนกลายเป็นด้านหลักของสังคมแล้ว ความนิยมบทร้อยกรองก็จะซบเซาลงไป ทั้งนี้เพราะด้านหนึ่งสภาพสังคมไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นขัดแย้ง อีกด้านหนึ่งเพราะไม่มีแรงปะทะ ความเคลื่อนไหวก็อ่อนกว่าดังลงไป

สภาพสังคมไทยในช่วง 20 กว่าปีมานี้เป็นตัวอย่างอันดีในการอธิบายข้อสรุปดังกล่าว ในช่วง พ.ศ. 2492-2495 จอมพล ป. พิบูลสงครามและคณะ ได้สร้างความคิดแย้งอย่างรุนแรง โดยการประกาศตัวเป็นศัตรูกับผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่างจากรัฐบาล มีการจับกุมนักเขียน นักหนังสือพิมพ์หลายครั้ง ซึ่งเท่ากับเป็นตัวเร่งใหญ่ที่เหลืออยู่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลมากยิ่งขึ้น ขณะที่นักประพันธ์อีกกลุ่มหนึ่งกลัวเกรงอำนาจรัฐ จึงซิงตัวเองอยู่

ในโลกแห่งความฝัน หรือไม้ก็กลายเป็นกระบอกลีงให้รัฐบาลไป ซึ่งจะศึกษาเปรียบเทียบได้จากผลงานทั้งหลายของ "นายผี", "ทวีปวร" และ "กวีปาริชาติ"

ในช่วง พ.ศ. 2498-2501 ความขัดแย้งในสังคมก็รุนแรงอีกระยะหนึ่ง แต่ก็ได้เป็นความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับประชาชนเพียงด้านเดียว หากยังเป็นความขัดแย้งของผู้นำอำนาจทางการเมือง 2 กลุ่มควบ คือกลุ่มจอมพล ป. พิบูลสงคราม และกลุ่มจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เปิดโอกาสให้นักคิด นักเขียน แสดงความคิดเห็นต่อสังคมได้เต็มที่ บรรดาทรอยกรองในช่วงนี้จึงมีอยู่มากมาย ไม่ว่าจะเป็นงานของ เปลื้อง วรรณศรี จิตร ภูมิศักดิ์ อุษธานี และนักกลอนใหม่ ๆ จากมหาวิทยาลัยซึ่งรวมตัวเป็นกลุ่มกวีพาฝัน

การที่ความขัดแย้งทางสังคมและการปกครองมีผลต่อความรุ่งเรืองของทรอยกรองอย่างมากมาย ชัดกับความเชื่อโบราณที่ว่ายุคทองแห่งวรรณคดี คือ สมัยที่บ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุขปราศจากสงครามและภัยพิบัติใด ๆ ทั้งนี้เพราะสังคมสมัยหลัง เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นได้มากกว่าสมัยโบราณนั่นเอง ทำให้ผู้อ่านได้มองเห็นข้อเปรียบเทียบหลายด้าน แทนที่จะเป็นคำดีเพียงด้านเดียวเช่นในอดีต

ในคำนำรูปแบบของคำประพันธ์ทรอยกรอง "พาหะของความตึกนึก" นั้น ปรากฏในรูปกลอนสุภาพเป็นส่วนมาก นักประพันธ์จำนวนไม่น้อยมุ่งเสนอแต่เนื้อหา โดยละเลยการพิจารณาความเหมาะสมระหว่างลีลาของคำประพันธ์กับเนื้อหานั้น นักประพันธ์สมัยหลังบางคนเริ่มตระหนักว่ารูปแบบคำประพันธ์ทรอยกรองมีความสำคัญต่อเนื้อหาอย่างมาก รูปแบบหนึ่ง ๆ สามารถถ่ายทอดอารมณ์ไปสู่ผู้อ่านได้ในลักษณะหนึ่ง เช่น กลอนให้ความเรียบง่ายไพเราะ พรรณนาความที่ดำเนินไปเรื่อย ๆ โห่อารมณ์ที่ไม่รุนแรงนัก ขณะที่กาพย์ยานีให้เสียงเป็นจังหวะ เราอารมณ์ให้ คั่นเตน เคียดแค้น เสียสละ ให้สะเทือนอารมณ์ได้ดีกว่ากลอน

นักประพันธ์ทรอยกรองส่วนมากเคร่งครัดในฉันทลักษณ์ที่มีมาแต่เดิม จึงไม่คิดที่จะหารูปแบบใหม่ ๆ มาใช้ในการเสนอเนื้อหา ขณะเดียวกันก็มีนักประพันธ์บางท่านพยายามสร้างความสัมพันธ์กับผู้อ่าน โดยการสร้างลักษณะชาวบ้านในผลงานของเขา นั่นก็คือการริเริ่มนำรูปแบบเพลงพื้นบ้านมาใช้เพื่อสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองระหว่างผู้ประพันธ์และ

ผู้อ่าน ทำให้การสื่อความคิดเป็นไปไค้ง่ายขึ้น นักประพันธ์แนวนี้ไค้แก่ ครูเทพ ณา
เพลิงไทย และ จิตร ภูมิศักดิ์ นักประพันธ์บางคนก็พยายามเลียนแบบฉันทลักษณ์โบราณ
เพื่อช่วยขยายวงการประพันธ์ให้แพร่หลายออกไป อีกทั้งสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่าน
รุ่นผู้ใหญ่กับนักประพันธ์ใหม่ ๆ เหล่านั้น เช่น "นายผี" และ จิตร ภูมิศักดิ์

การเลียนแบบฉันทลักษณ์ของกวีที่มีชื่อเสียงนั้นเป็นลักษณะที่พบได้ทั่วไปในสังคม
ไทยไม่ว่าจะเป็นสมัยโบราณหรือในสังคมปัจจุบัน ลักษณะการเลียนแบบนี้มีประโยชน์อยู่บ้าง
ในการเป็นหลักสำหรับนักประพันธ์ใหม่ ๆ แต่ก็มีข้อเสียที่ทำให้เกิดความซ้ำซากจำเจ
หากการเลียนแบบนั้นต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวนาน เช่น กวีฟ้าฝัน เลียนแบบบทร้อย-
กรองของอุชเชนีเป็นเวลานับ 10 ปี กวีแก้วหนักก็เลียนแบบผลงานของ "นายผี" และ
จิตร ภูมิศักดิ์ อยู่ระยะหนึ่ง แต่ถ้ามหากว่าการเลียนแบบนั้นเป็นการสร้างฐานอันแข็งแกร่ง
สำหรับจะก้าวเดินต่อไปข้างหน้า ก็มีใช้สิ่งนารังเกียจแต่อย่างไค้ "นายผี" เคยกล่าวถึง
การเลียนแบบนี้ไว้ว่า

ศิลปการแห่งกาพย์กลอนมีทั้งเก่าและใหม่, กวีและนักกลอนพึงเลือกใช้แต่
ที่ดี ศิลปการแห่งกาพย์กลอนแต่โบราณนั้นยังมีที่นาคึกษาอยู่อีกเป็นอันมาก,
กวีและนักกลอนทั้งหลายควรที่จะรับเอามาอย่างวิพากษ์ เพื่อประโยชน์ใน
การสร้างสรรอันบรรเจอด ศิลปการแห่งกาพย์กลอนของประเทศอื่นแม้ไม่
ควรเหอค้อย่างเต็มที่ แต่ก็มีที่ควรถือเป็นแบบอย่างเพื่อการขยายให้กว้าง
ซึ่งศิลปการแห่งกาพย์กลอนของเราเอง ¹

¹ ศรีอินทราวุธ, ศิลปการแห่งกาพย์กลอน (พระนคร : ทิพนาราม, 2518),

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ เป็นเพียงงานบุกเบิกการศึกษาวรรณกรรมร้อยกรอง "พาหะ
 ของความคิดนึก" ที่รวบรวมผลงานสมัยต่าง ๆ ไว้มากพอสมควร แต่ไม่สามารถ
 วิเคราะห์ได้ลึกซึ้งนัก เนื่องจากขาดหลักฐานเกี่ยวกับสภาพสังคมในอดีต และระยะเวลา
 ที่กำหนดในการวิเคราะห์นั้นกว้างเกินไป หากจะมีผู้สนใจศึกษาวรรณกรรมร้อยกรองหิบบ
 ยกตอนใดไปศึกษาต่ออย่างละเอียด ผู้วิจัยคิดว่าคงจะได้ผลงานที่เจาะลึกลงไปให้เข้าใจ
 สภาพสังคมที่แท้จริงมากกว่าที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบทรอย-
 กรองซึ่งเป็นเรื่องเล่า เช่น นิราศ หนังสือคำฉันท์ต่าง ๆ และวรรณคดีหลายเล่มออกไป
 เพราะเห็นว่าอยู่นอกขอบเขตของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ หากจะนำบทร้อยกรอง เรื่องเล่า
 เหล่านี้มาศึกษาประกอบบทร้อยกรองสั้น ๆ ในแต่ละสมัย ก็จะได้ข้อสรุปที่ชัดเจนขึ้นไม่ยอ

สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งก็คือ การศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดของกวีแต่ละ
 ะสมัยเพื่อศึกษาอิทธิพลที่กวีคนหนึ่งมีต่อกวีอีกคนหนึ่ง หรืออาจศึกษาเปรียบเทียบแนวความ
 คิดของกวีร่วมสมัยทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์ทางสังคม
 นอกจากนี้ อาจจะศึกษาวิวัฒนาการงานเขียนของกวีคนใดคนหนึ่งที่แปรเปลี่ยนไปตามภาวะ
 สังคม ทำให้เราได้รู้จักกวีคนนั้นมากขึ้น เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและผู้ที่ศึกษาในโอกาส
 ต่อไป

การวิเคราะห์ "ลักษณะคำประพันธ์ร้อยกรองของไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ถึง
 2501" จึงมิได้เป็นข้อสรุปเพียงเท่านั้น หากเป็นแหล่งให้ความรู้กว้าง ๆ เกี่ยวกับทรอย-
 กรองในช่วงนั้น เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าโดยละเอียดต่อไปในอนาคต.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย